

Minister Edukacji i Nauki

Przemysław Czarnek

DKA-ZKO.053.2.2023.ŁT
Warszawa, 27 listopada 2023 r.

Szanowny Panie Prezesie,

odpowiadając na petycję złożoną 1 września br. w sprawie wprowadzenia zmian w edukacji w porozumieniu z szerokim gronem nauczycieli i pracowników oświaty, rodziców oraz edukacyjnych organizacji pozarządowych, które poprawiają sytuację dzieci, wychowanków, uczniów, studentów, nauczycieli oraz pracowników edukacji uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Jednym z głównych zamierzeń Ministerstwa Edukacji i Nauki jest zwiększenie dostępności wysokiej jakości edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku od 3. roku życia do rozpoczęcia edukacji szkolnej. Należy jednak pamiętać, że zakładanie i prowadzenie przedszkoli jest zadaniem własnym obowiązkowym gmin, na które gmina ma m.in. udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W celu systematycznego zwiększania dostępności wychowania przedszkolnego, od 1 września 2013 r. gminy (a od 1 stycznia 2018 r. wszystkie jednostki samorządu terytorialnego) otrzymują wsparcie z budżetu państwa na realizację ich obowiązkowego zadania własnego w formie dotacji celowej. Na ten cel w 2023 roku naliczono kwotę w wysokości 1,7 mld zł. Łącznie na ten cel, w latach 2013–2023, przeznaczono środki w wysokości 15,7 mld zł. Kwota naliczana na dziecko w ramach dotacji przedszkolnej rośnie każdego roku.

Od 1 stycznia 2017 r. uwzględniono finansowanie dzieci w wieku 6 lat i powyżej, objętych wychowaniem przedszkolnym, w ramach części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. W ramach tych środków naliczono w roku 2023 – 2,2 mld zł. Łącznie z tego tytułu, w latach 2017–2023, naliczono w subwencji środki w wysokości 12,6 mld zł.

W odniesieniu do postulatu dotyczącego poprawy sytuacji materialnej nauczycieli poprzez powiązanie systemu wynagradzania nauczycieli ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej, uprzejmie informuję, że żądania płacowe w zakresie mechanizmów gwarantujących automatyczny wzrost wynagrodzeń często wykraczają poza możliwości budżetowe państwa. Zgłoszone postulaty w tym zakresie skutkowały bardzo dużym kosztem w roku ich ewentualnego wprowadzenia oraz trudnymi do oszacowania skutkami w latach następnych.

Minister Edukacji i Nauki podziela opinię, że niezależnie od podwyżek płac należy wypracować nowy mechanizm kształtowania wynagrodzeń nauczycieli wraz z szerszymi zmianami w zakresie pragmatyki zawodowej nauczycieli. Dlatego też kontynuowany jest

dialog z partnerami społecznymi w ramach Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty, który został powołany w celu wypracowania rozwiązań systemowych w dziedzinie edukacji narodowej w zakresie praw i obowiązków pracowników oświaty, w szczególności w zakresie finansowania oświaty, wynagradzania nauczycieli, awansu zawodowego, czasu i warunków pracy nauczycieli.

Do chwili obecnej Zespół spotkał się na posiedzeniach plenarnych oraz w ramach prac grup roboczych. W czasie tych spotkań omówiono i przygotowano, przy często odmiennych stanowiskach, wiele zmian ustawowych w zakresie pragmatyki zawodowej nauczycieli.

Ostatnio wprowadzane rozwiązania dotyczą m.in. emerytury dla nauczycieli na szczególnych zasadach, rozszerzenia uprawnień do nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych na nauczycieli zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, nagrody specjalnej dla nauczycieli z okazji 250. rocznicy powołania Komisji Edukacji Narodowej, zwiększenia od lipca 2023 r. wysokości odpisu na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, świadczenia na zakup laptopów przez nauczycieli. Uproszczono także system awansu zawodowego nauczycieli m.in. poprzez zniesienie zbędnych procedur formalnych oraz skrócono o dwa lata czas osiągnięcia stabilizacji zawodowej nauczycielom rozpoczynającym pracę – możliwość uzyskania po 4 latach pracy stopnia nauczyciela mianowanego, tym samym uzyskania wyższego wynagrodzenia. Podniesiono również o 20% wynagrodzenie nauczycieli początkujących.

Odnosząc się do postulatu wzrostu wynagrodzeń pracowników niebędących nauczycielami, uprzejmie informuję, że uprawnienia pracowników samorządowych w zakresie wynagrodzenia (w tym pracowników administracji i obsługi szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego) określają przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530). Ustawa upoważnia Radę Ministrów do określenia, w drodze rozporządzenia, m.in. warunków i sposobu wynagradzania pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, w tym minimalnego poziomu wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych stanowiskach (art. 37 ust. 1 pkt 3 ustawy).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1960 z późn. zm.) określa minimalny miesięczny poziom wynagrodzenia zasadniczego tych pracowników. Stąd, zarówno kwoty wynagrodzenia zasadniczego, jak i kategorie zaszerogowania na poszczególnych stanowiskach pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę (zał. nr 3 do rozporządzenia), określają minimum w odniesieniu do wynagrodzenia zasadniczego.

Wyżej wymienione akty prawne nie regulują zasad dokonywania podwyżek wynagrodzenia dla pracowników. Kształtowanie całkowitej wysokości wynagrodzenia pracowników (także pracowników administracji i obsługi szkół), pozostaje w gestii pracodawców samorządowych. Instrumentem prawnym umożliwiającym pracodawcom ustalanie wynagrodzeń pracowników jest regulamin wynagradzania, wydawany na podstawie art. 39 ustawy o pracownikach samorządowych.

W regulaminie wynagradzania pracodawca samorządowy określa m.in. szczegółowe warunki wynagradzania, w tym maksymalny poziom wynagrodzenia zasadniczego dla pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę (art. 39 ust. 1 pkt 2). Pracodawca w regulaminie wynagradzania może także określić (art. 39 ust. 2):

- warunki przyznawania oraz warunki i sposób wypłacania premii i nagród innych niż nagroda jubileuszowa oraz
- warunki i sposób przyznawania dodatków: funkcyjnego i specjalnego (przyznawanego z tytułu okresowego zwiększenia obowiązków służbowych lub powierzenia dodatkowych zadań) oraz innych dodatków.

Poziom wynagrodzenia pracowników nie zależy wyłącznie od określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów minimalnego poziomu wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych

stanowiskach. Kształtowanie całkowitej wysokości wynagrodzenia pracowników pozostaje w gestii pracodawców samorządowych, którzy mają w tym zakresie swobodę, stosownie do potrzeb i możliwości finansowych oraz zasad prowadzonej zakładowej polityki płac. Podstawową rolę w określeniu poziomu wynagrodzenia pracowników mają środki finansowe posiadane przez pracodawców.

Z kolei zabezpieczeniem minimum płacowego dla pracowników jest kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, która jest ustalana na warunkach określonych w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę wyznacza dolną granicę wysokości wynagrodzenia przysługującego każdemu pracownikowi zatrudnionemu w pełnym miesięcznym wymiarze czasu pracy. Oznacza to, że wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w pełnym miesięcznym wymiarze czasu pracy powinno być tak ustalone, aby nie było ono niższe od obowiązującej w danym roku wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Za zabezpieczenie środków finansowych na wynagrodzenia pracowników administracji i obsługi szkół i placówek oświatowych odpowiada organ prowadzący. To do jego wyłącznej kompetencji należy obowiązek kształtowania polityki kadrowej wobec podległych mu pracowników.

W sprawach wynagradzania pracowników niebędących nauczycielami właściwy jest minister ds. pracy.

Odnosząc się do postulatu finansowania wynagrodzeń nauczycieli z budżetu państwa, uprzejmie informuję, że prowadzenie szkół i placówek jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego wykonywanym w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność w granicach obowiązującego prawa, w związku z tym jednostki samorządu terytorialnego same decydują jak kształtuje się realizacja polityki oświatowej, w tym polityki kadrowej na ich terenie.

Ostateczny poziom wydatków ponoszonych przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację zadań oświatowych, w tym wynagrodzeń nauczycieli jest konsekwencją podejmowanych przez te jednostki szeregu decyzji w zakresie systemu organizacji szkolnictwa w swojej jednostce, np. liczba szkół, liczba oddziałów w poszczególnych typach szkół oraz liczba uczniów w poszczególnych oddziałach, liczby (ale też struktury w podziale na stopnie awansu zawodowego) zatrudnionych w placówkach nauczycieli, regulaminów wynagradzania nauczycieli na terenie danej jednostki. Samorządy posiadają możliwość kreowania własnej polityki oświatowej oraz swobodę w dysponowaniu finansami.

W odpowiedzi na postulat zmniejszenia szkolnej biurokracji, wyposażenia miejsc pracy nauczycieli, poprawy warunków pracy i modyfikacji systemu oceny pracy nauczycieli, uprzejmie wyjaśniam, że kwestia zmniejszenia szkolnej biurokracji została omówiona na spotkaniach Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty m.in. w marcu br. Po rozmowach z przedstawicielami związków zawodowych, Ministerstwo Edukacji i Nauki podjęło we współpracy z kuratorami oświaty działania na rzecz odbiurokratyzowania pracy nauczycieli. Resort edukacji już w 2021 r. przekazał dyrektorom szkół i placówek oraz ich organom prowadzącym zestawienie przykładów dotyczących tworzenia w szkołach dokumentacji niewymaganej przepisami prawa.

Podjęte wówczas ww. działanie było podyktowane chęcią pomocy nauczycielom w zmniejszeniu ich obciążenia pracą inną niż prowadzenie zajęć z uczniami. Zestawienie przykładów dotyczących tworzenia w szkołach dokumentacji niewymaganej przepisami prawa zostało również przekazane do wiadomości kuratorom oświaty.

W związku z pracami grupy roboczej powołanej w ramach Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty, resort opracował materiały robocze zawierające wykazy dokumentów, których obowiązek prowadzenia w szkołach i placówkach wynika wprost z przepisów prawa oświatowego. Wykaz tych dokumentów został zamieszczony na stronie podmiotowej Ministerstwa Edukacji i Nauki 28 czerwca 2023 r.

Działanie to ma na celu eliminację nadmiernej dokumentacji w szkołach i ułatwienie nauczycielom realizacji priorytetowego zadania polegającego na bezpośredniej pracy z uczniami.

Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o wsparciu rozwoju kompetencji cyfrowych i nauczycieli (Dz. U. z 2023 r. poz. 1369) nauczycielom, wychowawcom i innym pracownikom pedagogicznym pozostającym w stosunku pracy na dzień 30 września 2023 r. w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych oraz w publicznych szkołach artystycznych, a także w niepublicznych szkołach artystycznych posiadających uprawnienia publicznej szkoły artystycznej, przysługuje wsparcie sfinansowane ze środków publicznych. Wsparcie polegało będzie na przekazywaniu nauczycielom bonów o wartości 2500 zł z przeznaczeniem na zakup laptopa lub laptopa przeglądarkowego. Środki na finansowanie bonów w roku szkolnym 2023/2024 będą pochodzić z budżetu Unii Europejskiej, w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

W odniesieniu do kwestii oceniania pracy nauczycieli należy podkreślić, że ocena pracy ściśle powiązana jest z awansem zawodowym. Intencją obecnych rozwiązań jest stworzenie dobrego narzędzia nadzoru dla dyrektora szkoły oraz organu oceniającego dyrektora szkoły. Nauczyciel jest oceniany wg kryteriów obowiązkowych oraz kryteriów dodatkowych. Wprowadzenie dodatkowych kryteriów było odpowiedzią na postulaty związków zawodowych w sprawie możliwości wpływu nauczyciela na ocenę pracy oraz ukierunkowanie oceny dokonywanej przez dyrektora ze względu na specyfikę szkoły. Przyznawana punktacja oraz zastosowana skala procentowa ma przełożenie na ocenę pracy nauczyciela i dyrektora szkoły.

Obecne rozwiązania w zakresie oceny pracy są rozwiązaniami optymalnymi. Dyskusja na temat skali punktowej została już podjęta na spotkaniach Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty i zdaniem resortu edukacji ocena pracy nauczyciela powinna uwzględniać przede wszystkim relację między pierwszym kryterium, mówiącym o podstawowym zadaniu nauczyciela, czyli wykonywaniu pracy pedagoga, nauczyciela przekazującego wiedzę z przedmiotu i wychowawcy, w stosunku do innych kryteriów. Ewentualna korekta lub zmniejszenie liczby punktów przypadających na poszczególne kryteria powinna uwzględniać np. zwiększenie wagi kryterium poprawności merytorycznej i metodycznej pracy nauczyciela w taki sposób, aby miało ono jeszcze większe przełożenie na ostateczną ocenę pracy.

Odpowiadając na postulat „edukacji na miarę XXI, a nie XIX wieku” uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Poprzedni i obecny rok szkolny to lata „domykające” wdrożenie zmienianej sukcesywnie od roku szkolnego 2017/2018 podstawy programowej kształcenia ogólnego. W maju br. do egzaminu maturalnego przystąpił pierwszy rocznik absolwentów zreformowanego 4-letniego liceum ogólnokształcącego, a w maju 2024 r. przystąpią do niego pierwsi absolwenci 5-letnich techników. We wrześniu br. Centralna Komisja Egzaminacyjna, której zadaniem jest również analizowanie wyników egzaminów, przedłożyła ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania sprawozdanie dotyczące wyników egzaminu ósmoklasisty i maturalnego¹. W oparciu o te analizy, jak również napływające do Ministerstwa Edukacji i Nauki opinie i propozycje dotyczące funkcjonowania w praktyce szkolnej aktualnej podstawy programowej kształcenia ogólnego, Ministerstwo Edukacji

¹ Sprawozdanie jest również dostępne na stronie internetowej CKE <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/wyniki-sprawozdania/sprawozdanie-z-egzaminu-maturalnego-w-2023-r/>

i Nauki będzie prowadziło zapowiedziane już publicznie prace nad przygotowaniem propozycji zmian w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Kompetencje kluczowe są już od wielu lat trwale włączone w podstawę programową kształcenia ogólnego, a ich rola w celach kształcenia i treściach nauczania systematycznie się zwiększa. Ostatnim tego przykładem jest m.in. zastąpienie przedmiotu podstawy przedsiębiorczości przedmiotem biznes i zarządzanie, który uzupełnia dotychczasowy przedmiot o wymiar praktyczny. Koncepcja przedmiotu kładzie nacisk na pracę w grupach, rozwijanie kompetencji uczniów z zakresu finansów osobistych oraz analizę *case studies*. Dzięki nim uczniowie rozwiną kompetencje 4K – kooperację, komunikację, kreatywność i krytyczne myślenie.

Zgodnie z art. 44c ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty², nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Stosownie do art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe³, system oświaty zapewnia w szczególności opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie.

Organizacja indywidualnego programu i toku nauki odbywa się na podstawie art. 115 ustawy Prawo oświatowe oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki⁴.

Uczeń może realizować indywidualny program lub tok nauki na każdym etapie edukacyjnym i w każdym typie szkoły.

Kształcenie na podstawie indywidualnego programu odbywa się w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć edukacyjnych przewidzianych w tygodniowym rozkładzie zajęć dla danej klasy – według programu dostosowanego do indywidualnych uzdolnień, zainteresowań i możliwości edukacyjnych ucznia. Program opracowuje nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne, które mają być realizowane na podstawie indywidualnego programu. Nauczyciel może także zaakceptować indywidualny program nauki opracowany poza macierzystą szkołą. Istotne jest, aby indywidualny program nauki nie obniżał wymagań edukacyjnych, jakie wynikają ze szkolnego zestawu programów nauczania, które obowiązują w danej klasie. Indywidualny program może być przygotowany z udziałem nauczyciela prowadzącego zajęcia w szkole wyższego stopnia, nauczyciela doradcy metodycznego, psychologa, pedagoga szkolnego, jak również samego zainteresowanego ucznia.

Realizacja indywidualnego toku nauki polega natomiast na kształceniu się ucznia według systemu innego niż udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć edukacyjnych, które przewidziane są w tygodniowym rozkładzie zajęć dla danej klasy. Możliwe jest realizowanie przez ucznia w ciągu jednego roku szkolnego programu nauczania z zakresu dwóch lub większej liczby klas, a także klasyfikowanie i promowanie takiego ucznia w trakcie trwania całego roku szkolnego. Jest to forma realizacji obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, która ma na celu umożliwienie uczniom wybitnie uzdolnionym ukończenie poszczególnych etapów kształcenia w przyspieszonym trybie i krótszym czasie. Indywidualny tok nauki może odbywać się według programu nauczania, który jest obowiązujący w danej szkole

² tekst jednolity ustawy został opublikowany w Dz. U. z 2022 r. poz.2230, zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 2005

³ tekst jednolity ustawy został opublikowany w Dz. U. z 2023 r. poz.900, zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 2005, 1672 i 1718.

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1569

lub indywidualnego programu przygotowanego dla danego ucznia. Zatem obydwie formy kształcenia mogą być realizowane łącznie lub oddzielnie.

Uczeń może kształcić się na podstawie indywidualnego programu nauki lub indywidualnego toku nauki, jeżeli uzyska zezwolenie dyrektora szkoły. Zezwolenie to wydawane jest na wniosek zainteresowanego ucznia (niepełnoletniego – za zgodą rodziców), rodziców niepełnoletniego ucznia, wychowawcy klasy lub nauczyciela prowadzącego zajęcia edukacyjne, których dotyczy wniosek (za zgodą rodziców albo pełnoletniego ucznia).

Dyrektor szkoły przed rozstrzygnięciem powinien zasięgnąć opinii rady pedagogicznej oraz publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Przy podejmowaniu decyzji o wydaniu zezwolenia, dyrektor szkoły powinien kierować się dobrem ucznia i oceną jego możliwości oraz indywidualnych uzdolnień. Zezwolenie jest wydawane jedynie w przypadku, gdy opinie obu wymienionych podmiotów są pozytywne.

W przypadku wniosku o indywidualny tok nauki przewidującego realizowanie w ciągu jednego roku program nauczania więcej niż dwóch klas wymagane jest ponadto uzyskanie pozytywnej opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą. Wraz z udzieleniem zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki, dyrektor szkoły wyznacza uczniowi nauczyciela-opiekuna, określając jego obowiązki.

Uczeń, który realizuje indywidualny tok nauki, jest klasyfikowany na podstawie egzaminów klasyfikacyjnych, zgodnie z art. 115 ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe.

Odpowiadając na postulat darmowych podręczników na wszystkich etapach edukacyjnych, uprzejmie informuję, że warunki i sposób finansowania zadań oświatowych określają przepisy *ustawy o systemie oświaty*⁵, *ustawy o finansowaniu zadań oświatowych*⁶ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 marca 2023 r.⁷

Zgodnie przepisami *ustawy o finansowaniu zadań oświatowych* tylko uczniowie publicznych szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej mają prawo do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych, przeznaczonych do obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, określonych w ramowych planach nauczania ustalonych dla tych szkół⁸.

Przepisy prawa oświatowego nie przewidują zatem obliczenia i przyznania dotacji celowej na wyposażenie innych szkół niż publiczne szkoły podstawowe i szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej⁹.

Publiczna szkoła podstawowa i szkoła artystyczna realizująca kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej nieodpłatnie:

- 1) wypożycza uczniom podręczniki lub materiały edukacyjne, mające postać papierową, lub
- 2) zapewnia uczniom dostęp do podręczników lub materiałów edukacyjnych, mających postać elektroniczną, lub
- 3) przekazuje uczniom materiały ćwiczeniowe bez obowiązku zwrotu lub je udostępnia.

⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (j.t. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, z późn. zm.) – dalej: *ustawa o systemie oświaty*.

⁶ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (j.t. Dz. U. z 2023 r. poz. 1400, z późn. zm.) – dalej: *ustawa o finansowaniu zadań oświatowych*.

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie dotacji celowej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe w 2023 r. (Dz. U. poz. 587, z późn. zm.) – dalej: *rozporządzenie w sprawie dotacji celowej*.

⁸ Zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych.

⁹ Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych.

Natomiast w art. 22a o ust. 3 pkt 6a *ustawy o systemie oświaty* został określony warunek, jaki muszą spełniać podręczniki w postaci papierowej dopuszczone do użytku szkolnego. Podręczniki te muszą posiadać cyfrowe odzwierciedlenie zamieszczone na informatycznym nośniku danych lub w internecie¹⁰.

Takie rozwiązanie skutkuje dostępem do podręcznika w dwóch wersjach (papierowej i cyfrowej), a tym samym umożliwia dowolne z nich korzystanie. Obie postaci podręcznika są obligatoryjne – odzwierciedlenie cyfrowe podręcznika w postaci papierowej przedstawia informacje w taki sam sposób, jak jego odpowiednik drukowany. Zakup podręcznika w postaci papierowej, jest zatem równoznaczny z zapewnieniem przez wydawnictwo dostępu do cyfrowego odzwierciedlenia podręcznika papierowego.

Uprzejmie zwracam uwagę, że ceny podręczników ustalają wydawcy i dystrybutorzy. Ze względu na ich podniesienie, spowodowane w dużej mierze wzrostem kosztów wytworzenia podręczników, w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 maja 2023 r. w sprawie maksymalnych kwot dotacji celowej udzielanej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe¹¹, określone zostały nowe maksymalne kwoty dotacji celowej, podniesione o 10% w stosunku do kwot poprzednio obowiązujących, określonych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie maksymalnych kwot dotacji celowej udzielanej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe¹².

Ponadto informuję, że uczniowie uczęszczający do liceum ogólnokształcącego w roku szkolnym 2023/2024 będą mogli skorzystać z dofinansowania na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, z tym że ze wsparcia tego, zgodnie z § 3 w związku z § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r.¹³, może skorzystać uczeń liceum ogólnokształcącego, który posiada orzeczenie z poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego¹⁴, bo jest osobą:

- słabowidzącą;
- słabosłyszącą;
- niesłyszącą;
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim;
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność wymieniona wyżej.

Przewiduje to Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2025.

¹⁰ Zgodnie z § 6 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. z 2019 r. poz. 2013), podmiot ubiegający się o dopuszczenie podręcznika w postaci papierowej do użytku szkolnego składa oświadczenie, że cyfrowe odzwierciedlenie podręcznika jest zgodne z podręcznikiem w postaci papierowej.

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 910.

¹² Dz. U. z 2020 r. poz. 1137.

¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2025 (Dz. U. poz. 1046).

¹⁴ Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 127 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2023 r. poz. 900), albo orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 312 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.).

Wniosek o udzielenie pomocy w tym programie może złożyć opiekun ucznia (np. rodzic) u dyrektora szkoły, do której uczeń będzie uczęszczał w roku szkolnym 2023/2024¹⁵.

Ponadto informuję, że uczniowie wykazujący się szczególnymi osiągnięciami edukacyjnymi, w tym uczniowie szkół ponadpodstawowych, mogą ubiegać się o pomoc materialną o charakterze motywacyjnym, tj.:

- *stypendium ministra właściwego ds. oświaty i wychowania* – adresowane do uczniów szkół publicznych i niepublicznych, publicznych i niepublicznych branżowych szkół II stopnia oraz szkół policealnych.

Stypendium ma formę jednorazowej nagrody pieniężnej. W roku 2022 stypendium to wyniosło 3 000 zł. Kandydatów typuje szkoła tuż po zakończeniu zajęć edukacyjnych, przysyłając indywidualne wnioski do kuratorium oświaty. Należy zaznaczyć, że szkoła może złożyć dowolną liczbę wniosków;

- *stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe* – kierowane do ucznia każdego typu szkoły z wyłączeniem uczniów klas I-III szkoły podstawowej oraz uczniów klasy IV szkoły podstawowej do ukończenia pierwszego okresu nauki.

Stypendium przyznaje dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, w ramach środków przyznawanych przez organ prowadzący na ten cel w budżecie szkoły;

- *stypendium Prezesa Rady Ministrów* – adresowane do uczniów szkoły kształcącej w formie dziennej, która umożliwi uzyskanie świadectwa dojrzałości. Stypendium to może być przyznane uczniowi z danej szkoły, który otrzymał promocję z wyróżnieniem, uzyskując przy tym najwyższą w danej szkole średnią ocen lub wykazuje szczególne uzdolnienia w co najmniej jednej dziedzinie wiedzy, uzyskując w niej najwyższe wyniki, a w pozostałych dziedzinach wiedzy wyniki co najmniej dobre. Stypendium to przyznaje Prezes Rady Ministrów, jego wysokość to 5 000 zł i wypłacane jest w dwóch ratach;
- *stypendium ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego* – adresowane do uczniów szkoły artystycznej prowadzącej kształcenie zawodowe. Stypendium może być przyznane uczniowi, który uzyskał w okresie (semestrze) bardzo dobrą średnią ocen z przedmiotów artystyczno-zawodowych oraz uczniowi – laureatowi międzynarodowego lub krajowego konkursu artystycznego. Stypendium to przyznaje minister właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który określa co roku jego wysokość.

Aby otrzymać ww. stypendia, uczniowie muszą spełnić warunki i kryteria, które określone są odpowiednio w art. 90i, 90g, 90h oraz 90j *ustawy o systemie oświaty*.

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki w zakładkach: „Co robimy/oświata” i „Wychowanie/zwiększanie szans”, zamieszczone są informacje o różnych formach wsparcia ucznia (nie tylko finansowego), funkcjonujących na podstawie przepisów oświatowych.

Zauważyć także należy, że zgodnie z art. 22aa *ustawy o systemie oświaty*, nauczyciel ma prawo do realizacji programu nauczania z zastosowaniem podręcznika lub materiału edukacyjnego i materiału ćwiczeniowego, ale może także podjąć decyzję o rezygnacji z korzystania z podręcznika lub ww. materiałów. Tysiące otwartych, bezpłatnych, interaktywnych, multimedialnych, a co istotne sprawdzonych i uwzględniających aktualną podstawę programową e-materiałów edukacyjnych oferuje wszystkim zainteresowanym, w tym nauczycielom i uczniom szkół ponadpodstawowych, prowadzona i systematycznie rozwijana przez Ministerstwo Edukacji i Nauki Zintegrowana Platforma Edukacyjna dostępna pod adresem: <https://zpe.gov.pl/>

W petycji podniesiono potrzebę wdrożenia edukacji „opartej na autonomii i samodzielności szkół, a nie centralnie sterowanej”. Jednak przyjęte przez ustrojodawcę i konsekwentnie

¹⁵ § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r.

przez prawodawcę zwykłego rozwiązania systemowe skutecznie uniemożliwiają obecnie przypisanie jakiegokolwiek władztwu centralnemu dominującej pozycji w sferze uczenia i wychowania. Jeżeli za punkt odniesienia dla wyrażanych ocen i odczytywanych tu tendencji uznamy skrajnie zideologizowaną organizację edukacji w II połowie XX wieku, to przede wszystkim należy podkreślić, że żadne powroty nie są tu już możliwe. Nieprzekraczalną granicę takich potencjalnych działań wyznaczają obowiązujące i wiążące zasady ustrojowe. Wśród nich należy m.in. podkreślić regułę demokratycznego państwa prawnego, potwierdzającą się m.in. istnieniem i trwaniem określonego porządku prawnego¹⁶ oraz zasadę decentralizacji kompetencji państwa.¹⁷ Zasada ta urzeczywistnia się wyposażeniem członków poszczególnych społeczności lokalnych w nienaruszalne, realne prawa do samodecydowania w sprawach i kwestiach ich bezpośrednio dotyczących (decentralizacja jako demokratyzacja, pozostająca w opozycji do państwa centralnie zarządzanego).

W tym kontekście i w takim porządku (a nie każdym czy dowolnie wyobrażanym) należy rozumieć i stosować następnie przepisy szeroko rozumianego prawa oświatowego. Kluczowe w tym zakresie jest ustanowienie zasady o realizacji zadań oświatowych jako zadań własnych samorządu (tj.: wykonywanych w jego imieniu własnym i na własną odpowiedzialność).¹⁸ W ten sposób na mocy reguł szczególnych (ustrojowych) stroną relacji edukacyjnych dla ucznia, rodzica i nauczyciela stały się wyposażone w określone i realne kompetencje organy gminy (organy reprezentujące daną społeczność lokalną, które są przez nią autonomicznie wybierane). Powstaje w ten sposób wyraźny podział w zakresie władztwa kompetencyjnego: samorząd terytorialny, działając na podstawie przepisów ustaw, uczestniczy w wykonywaniu zadań publicznych (oświatowych).¹⁹ Zgodnie zaś z art. 146 ust. 2 Konstytucji RP - do Rady Ministrów należą sprawy polityki państwa nie zastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego. Autonomia samorządów w wykonywaniu zadań własnych podlega ochronie sądowej, także przed wszelkimi próbami ingerencji w tę samodzielność z poziomu administracji centralnej czy jakiegokolwiek innej.²⁰ Konsekwencją przypisania podmiotowości społeczności lokalnej w sferze edukacji stało się przyjęcie zasady, iż członkowie rady ministrów, w tym właściwy minister do spraw oświaty i wychowania - w istocie nie mają ustalonych prawem norm ogólnokompetencyjnych w sferze organizacji pracy i działania oświaty. Właściwe tu reguły są opisane przepisami ustaw, a minister wypowiada się w tym obszarze ściśle w granicach upoważnień (rozporządzenia). Wśród norm ustawowych, które potwierdzają uprawnienia podmiotowe społeczności, rodziców i uczniów jest szereg fundamentalnych. Do nich należy zaliczyć te, które określają status szkoły jako jednostki organizacyjnej samorządu, o której sytuacji decydują jego organy stanowiące i wykonawcze, działające w imieniu własnym, na własną odpowiedzialność, na podstawie własnego budżetu (dochody samorządowe pochodzące z centralnego źródła

¹⁶ Czyli m.in. wyznaczonego przez obowiązujące normy prawne konkretnego układu organów i instytucji oraz procedur dotyczących rozstrzygnięcia określonych spraw, mający skutek w postaci określonego (a nie każdego) zachowania podmiotów prawa - względem siebie.

¹⁷ Art. 2, art. 15 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

¹⁸ Także m.in.:

- art. 11 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 900 późn. zm.) - zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki w przedszkolach i szkołach jest zadaniem oświatowym gmin.

- art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) - zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy edukacji publicznej.

¹⁹ Art. 16 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

²⁰ Art. 165 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

nie są centralnie adresowane - ustawa o dochodach JST²¹). Rozstrzygnięcie to uzupełniają przepisy, zgodnie z którymi JST jest organem prowadzącym szkoły, zatem organem odpowiadającym za całokształt jej działalności, w tym w zakresie zatrudniania i płac nauczycielskich powyżej wartości minimalnych (art. 10, art. 57 ustawy Prawo oświatowe, art. 30 Karty Nauczyciela); do władztwa samorządu, nauczycieli lub wspólnoty szkolnej należy przyjęcie lub zmiana podstawowego dokumentu koncepcyjno-organizacyjnego szkoły (art. 88 ust. 7, art. 80 ust. 2 pkt 1, art. 72 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe); w sferze jakości wymiaru oddziaływanie pedagogicznego decyduje wyodrębniony i opisany ustawą organ, który nie jest hierarchicznie powiązany z administracją centralną (art. 51, art. 52, art. 53, art. 55, art. 56 ustawy Prawo oświatowe); w szkole działają organy szkoły, których suwerenny status, zadania i uprawnienia również określił ustawodawca: dyrektor, rada pedagogiczna (m.in. art. 62, art. 63, art. 68, art. 69, art. 70, art. 72 ustawy Prawo oświatowe); dyrektor szkoły jest wyłaniany na konkretną kadencję w postępowaniu konkursowym, organizowanym przez władze lokalne (art. 63 ust. 3 ustawy Prawo oświatowe); efekt oddziaływań pedagogicznych szkoły jest weryfikowany egzaminem zewnętrznym przez wyszczególnione i odrębne instytucje opisane ustawą (rozdział 3b ustawy o systemie oświaty); w szkole działają organy społeczne, mające istotne i kluczowe kompetencje w zakresie organizacji działania i pracy szkoły (rozdział 4. Społeczne organy w systemie oświaty ustawy Prawo oświatowe); nauczyciele, dyrektorzy zatrudnieni i awansowani na podstawie własnej pragmatyki zawodowej mają prawo do swobodnego wyboru pomocy naukowych oraz prawo subiektywnej oceny osiągnięć ucznia (Karta Nauczyciela²²).

Tak ukształtowanych reguł funkcjonowania edukacji nie można spostrzegać jako rozwiązań systemowych umożliwiających wprowadzenie jakiegokolwiek doraźnego czy centralnego sterowania. Jest to bowiem koncepcja zadania publicznego nieprzypadkowo i głęboko osadzone w regułach ustrojowych. Potwierdza to znaczenie jakie ustrojodawca i prawodawca przypisał sferze oświaty. W przeciwieństwie do czasów minionych zwraca się ono ku jednostce i jej prawu do samodecydowania o sprawach, które jednostka, społeczność lokalna i narodowa uznają za najważniejsze. Jest to zatem rozwiązanie celowe, zaś każde inne, centralne naruszałoby istotny interes jednostki. Równocześnie nie sposób zdefiniować celu oraz interesu administracji rządowej jako alternatywnych podmiotów mających potencjalnie zastępować istniejące obecnie władztwo (rodziców, uczniów, członków lokalnych wspólnot mieszkańców).

Na tle tak funkcjonujących rozwiązań i uzasadnienia dla ich przyjęcia należy równocześnie krytycznie rozważyć kolejny ze sformułowanych w petycji postulatów, tj.: propozycję przejścia finansowania wynagrodzenia nauczycieli przez budżet państwa. Takie rozwiązanie oznaczałoby wykluczenie społeczności lokalnej i jej organów z prawa do decydowania o podstawowym elemencie stosunku pracy pracowników własnych jednostek organizacyjnych. W istocie zatem byłoby jedną z najbardziej czytelnych czynności centralizujących. Wydaje się, że takie propozycje nie są możliwe do zrealizowania bez wyraźnego naruszenia Konstytucji RP i jej zasady decentralizacji. Centralne finansowanie płac nie mogłoby bowiem w praktyce być dokonane bez równoczesnego przejścia m.in. procedur i czynności w zakresie zatrudniania (czyli ustanowienia samorządów jako terenowych organów władzy centralnej).

Od 1 września 2022 r. wprowadzono standardy zatrudnienia nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów lub terapeutów pedagogicznych. W subwencji oświatowej na rok 2022 r. przekazano jednostkom samorządu terytorialnego 515 mln zł na realizację tego zadania w okresie 4 miesięcy tego roku (wrzesień-grudzień). W 2023 r. standaryzacja zatrudnienia nauczycieli specjalistów dotyczy już całego roku.

²¹ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2267 z późn. zm.).

²² Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r. poz. 984 z późn. zm.)

W ramach subwencji wstępnej na rok 2023 naliczono na to zadanie środki w wysokości ok. 1,86 mld zł (ok. 1 mld zł przypada na placówki wychowania przedszkolnego, a 0,86 mld zł – na szkoły). W kwocie tej uwzględniono skutki przechodzące, koszty planowanej od 1 stycznia 2023 r. podwyżki wynagrodzeń nauczycieli o 7,8% oraz dodatkowe zwiększenie naliczanych środków dla szkół i placówek z największą liczbą uczniów.

W roku szkolnym 2022/2023 zatrudnienie nauczycieli specjalistów wzrosło do prawie 43 tys. etatów specjalistów, tj. o niemal 21 tys. etatów więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022. Standardy zatrudnienia w roku szkolnym 2022/2023 spełnia 12,9 tys. szkół i przedszkoli. II etap od roku szkolnego 2024/2025 - planowany wzrost do 51 tys. etatów.

Zatrudnienie nauczycieli specjalistów, w tym psychologów w przedszkolach i szkołach.

Z danych posiadanych przez MEiN wynika, że:

1. w roku szkolnym 2022/2023 liczba etatów psychologów wzrosła (w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022) o 4,2 tys. etatów – z 4,9 tys. na 9,1 tys. Jest to wzrost o 85%.
2. w roku szkolnym 2022/2023 na 2477 gminy nauczyciela psychologa nie było w 376 gminach, a więc w 15,2%.
3. w roku szkolnym 2021/2022 na 2477 gmin nauczyciela psychologa nie było w 1 222 gminach, a więc w 49,3%.
4. standardy zatrudnienia w roku szkolnym 2022/2023 spełniało 12,9 tys. szkół i przedszkoli na 27,2 tys., a więc 47,3%.
5. nauczycieli specjalistów wszystkich w roku szkolnym 2022/2023 było więcej w 73,6% szkół i przedszkoli w porównaniu do 30.09.2021. W 93,4% jest więcej lub tyle samo.

Poniżej dane o zmianach w wymiarze zatrudnienia specjalistów w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 (liczba etatów w tysiącach):

Specjalista	2021/2022	2022/2023
pedagog	10,6	12,2
psycholog	4,9	9,1
logopeda	6,3	9,5
terapeuta pedagogiczny	0,0	1,6
pedagog specjalny	0,0	10,2
Razem	21,9	42,7

W roku szkolnym 2023/2024 liczba etatów specjalistów zwiększyła się do ok. 45,5 tysiąca.

W celu realizacji określonych przepisami standardów zatrudnienia nauczycieli specjalistów, MEiN zachęca dyrektorów jednostek systemu oświaty objętych tymi standardami i organy prowadzące do:

- a) kontaktu z akademickimi biurami karier, działającymi na uczelniach prowadzących kształcenia na kierunkach przygotowujących przyszłych specjalistów,

- b) wykorzystywania środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli na formy umożliwiające uzyskanie kwalifikacji do zajmowania stanowiska nauczyciela specjalisty,
- c) udziału w bezpłatnych dla uczestników studiach podyplomowych finansowanych przez MEiN.

W odniesieniu do propozycji zmniejszenia liczebności oddziałów poniżej klasowych analiza kosztów z tym związanych.

Szkoły podstawowe

Średnia liczba uczniów w oddziałach klasowych szkół podstawowych ogólnodostępnych wynosi 18. Jest ona, z wyjątkiem klasy VIII, zbliżona do siebie w poszczególnych klasach:

Klasa	Średnia liczba uczniów w oddziale
I	18,1
II	17,9
III	18,1
IV	18,3
V	18,6
VI	18,6
VII	18,2
VIII	15,5
Łącznie	18,0

Niska liczebność klas VIII jest związana z wycofaniem się z obowiązku szkolnego dla dzieci sześciolatków. W klasach I-III obowiązuje limit maksymalnej liczby uczniów wynoszący 25. Determinuje on w znaczny sposób liczebność oddziałów w klasach IV-VIII. Średnia liczba uczniów w klasach IV-VII jest tylko nieznacznie wyższa niż w klasach I-III.

Szczegółowa analiza liczebności oddziałów szkół podstawowych wskazuje, że:

- 15,8% oddziałów liczy nie więcej niż 10 uczniów;
- 31,3% oddziałów liczy nie więcej niż 15 uczniów;
- 9,1% oddziałów liczy więcej niż 25 uczniów;
- 0,3% oddziałów liczy więcej niż 30 uczniów.

Ponieważ oddziały klas I-III nie mogą liczyć więcej niż 25 uczniów (poza szczególnymi wyjątkami), szczegółowej analizie poddano oddziały klas IV-VIII. Wynika z nich, że:

- 16,5% oddziałów liczy nie więcej niż 10 uczniów;
- 32,1% oddziałów liczy nie więcej niż 15 uczniów;
- 11,0% oddziałów liczy więcej niż 25 uczniów;
- 0,5% oddziałów liczy więcej niż 30 uczniów.

Ograniczenie liczebności klas I-III do 25 wpływa w praktyce na ograniczenie liczebności klas IV-VIII. Gdyby jednak rozważyć wprowadzenie przepisów określających maksymalną liczebność klas także w innych przypadkach niż obecnie, będzie to rodziło skutki finansowe w wysokości:

- **ok. 0,7 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności oddziałów klas IV-VIII do 27 uczniów (jest to najwyższa z możliwych liczba uczniów po klasie III);
- **ok. 6,2 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczby uczniów w oddziałach klas I-VIII do 22 uczniów; liczba oddziałów zwiększyłaby się o ok 29% w stosunku do obecnych, co negatywnie wpłynęłoby na zmianowość w szkołach;

- **ok. 9,0 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczby uczniów w oddziałach klas I-VIII do 20 uczniów; liczba oddziałów zwiększyłaby się o ok 42% w stosunku do obecnych.

Licea ogólnokształcące (LO)

Średnia liczba uczniów w oddziałach klasowych LO ogólnodostępnych wynosi 27,6. W podziale na klasy, średnia przedstawia się następująco:

Klasa	Średnia liczba uczniów w oddziale
I	28,8
II	28,7
III	26,8
IV	25,1
Łącznie	27,6

Średnia liczba uczniów w klasach starszych spada, co jest związane z rezygnacją niektórych uczniów z nauki.

Szczegółowa analiza liczebności oddziałów LO wskazuje, że:

- 17,5% oddziałów liczy nie więcej niż 20 uczniów;
- 34,1% oddziałów liczy nie więcej niż 25 uczniów;
- 35,6% oddziałów liczy więcej niż 30 uczniów;
- 3,9% oddziałów liczy więcej niż 35 uczniów.

Ograniczenie liczebności oddziałów LO rodziłoby skutki finansowe w wysokości:

- **ok. 3,6 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 25 uczniów;
- **ok. 2,1 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 30 uczniów;
- **ok. 0,2 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 35 uczniów.

Technika

Średnia liczba uczniów w ogólnodostępnych oddziałach klasowych technikum wynosi 24,8.

W podziale na klasy, średnia przedstawia się następująco:

Klasa	Średnia liczba uczniów w oddziale
I	28,3
II	25,8
III	23,3
IV	22,5
V	22,4
Łącznie	24,8

Średnia liczba uczniów w klasach starszych technikum spada, co jest związane z rezygnacją niektórych uczniów z nauki.

Szczegółowa analiza liczebności oddziałów techników wskazuje, że:

- 21,5% oddziałów liczy nie więcej niż 20 uczniów;
- 45,8% oddziałów liczy nie więcej niż 25 uczniów;
- 22,6% oddziałów liczy więcej niż 30 uczniów;
- 1,7% oddziałów liczy więcej niż 35 uczniów.

Ograniczenie liczebności oddziałów technikum rodziłoby skutki finansowe w wysokości:

- **ok. 2,9 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 25 uczniów;
- **ok. 1,3 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 30 uczniów;
- **ok. 0,1 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 35 uczniów.

Branżowe szkoły I stopnia (BSI)

Średnia liczba uczniów w ogólnodostępnych oddziałach klasowych branżowych szkół I stopnia wynosi 25,0. W podziale na klasy, średnia przedstawia się następująco:

Klasa	Średnia liczba uczniów w oddziale
I	27,6
II	24,6
III	21,7
Łącznie	25,0

Średnia liczba uczniów w klasach starszych BSI znacznie spada, co jest związane z rezygnacją niektórych uczniów z nauki.

Szczegółowa analiza liczebności oddziałów BSI wskazuje, że:

- 23,8% oddziałów liczy nie więcej niż 20 uczniów;
- 48,9% oddziałów liczy nie więcej niż 25 uczniów;
- 24,1% oddziałów liczy więcej niż 30 uczniów;
- 3,7% oddziałów liczy więcej niż 35 uczniów.

Ograniczenie liczebności oddziałów BSI rodziłoby skutki finansowe w wysokości:

- **ok. 0,8 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 25 uczniów;
- **ok. 0,4 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 30 uczniów;
- **ok. 0,1 mld zł rocznie** przy ograniczeniu liczebności do 35 uczniów.

W odniesieniu do postulatów w sprawie podwyżki wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego i nauki o 20% z wyrównaniem od lipca br., zagwarantowania minimalnego wynagrodzenia profesora na poziomie dwukrotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce oraz ustawowego powiązania wynagrodzeń zasadniczych pracowników niebędących nauczycielami akademickimi z wynagrodzeniami zasadniczymi nauczycieli akademickich, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

W obszarze szkolnictwa wyższego przepisy regulują jedynie minimalną wysokość wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli akademickich w uczelniach publicznych, która jest skorelowana z wynagrodzeniem profesora (obecnie co najmniej 7 210 zł), w szczególności wynagrodzenie:

- 1) profesora uczelni wynosi nie mniej niż 83% wynagrodzenia profesora – co najmniej 5 984 zł,
- 2) adiunkta wynosi nie mniej niż 73% wynagrodzenia profesora – co najmniej 5 263 zł,
- 3) asystenta wynosi nie mniej niż 50% wynagrodzenia profesora – co najmniej 3 605 zł.

Faktyczną wysokość wynagrodzeń w uczelniach kształtują samodzielnie władze uczelni, indywidualnie w odniesieniu do każdego pracownika i z uwzględnieniem posiadanych zasobów finansowych. Z uwagi na powyższe faktyczna wysokość miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli akademickich w poszczególnych uczelniach publicznych, w tym profesorów, kształtuje się na różnym poziomie, często wyższym niż określona przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*²³, minimalna wysokość miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego w uczelni publicznej dla nauczycieli akademickich zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.

²³ Dz. U. z 2023 r. poz. 742, z późn. zm.

W wyniku zmian legislacyjnych skutkujących wejściem w życie rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 2 stycznia 2023 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej*²⁴, **od dnia 1 stycznia 2023 r. minimalne wynagrodzenie profesora zostało podwyższone z 6 410 zł do 7 210 zł, tj. o 12,5%.**

Ze względu na zaplanowany wzrost od dnia 1 stycznia 2024 r. minimalnego wynagrodzenia za pracę, w Ministerstwie Edukacji i Nauki trwają prace nad kolejną zmianą ww. rozporządzenia mającą na celu podwyższenie **od dnia 1 stycznia 2024 r. wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego profesora z 7 210 zł do 9 370 zł, co stanowi wzrost o 2 160 zł, tj. ok. 30%, zaś w stosunku do wynagrodzenia z 2022 r. – o 46%.**

W konsekwencji minimalne stawki wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli akademickich w uczelni publicznej będą kształtować się w następujący sposób:

- 1) profesora uczelni – co najmniej 7 777 zł – wzrost o 1 793 zł,
- 2) adiunkta – co najmniej 6 840 zł – wzrost o 1 577 zł,
- 3) asystenta – co najmniej 4 685 zł – wzrost o 1 080 zł.

Podstawowe wynagrodzenie pracownika uczelni publicznej składa się z wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za staż pracy, które stanowią stałe składniki wynagrodzenia. Dodatkowo pracownik uczelni publicznej może otrzymywać dodatek funkcyjny, dodatek zadaniowy, wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe albo godziny nadliczbowe, dodatek za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych, premię – w przypadku pracownika niebędącego nauczycielem akademickim bądź inne dodatki, jeżeli zostały określone w zakładowym układzie zbiorowym pracy albo regulaminie wynagradzania, które stanowią zmienne składniki wynagrodzenia.

Pracownik uczelni publicznej otrzymuje także nagrody jubileuszowe z tytułu wieloletniej pracy, nagrody rektora, dodatkowe wynagrodzenie roczne oraz jednorazową odprawę emerytalną z tytułu przejścia na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Nauczyciele akademicy są także uprawnieni do stosowania 50% kosztów uzyskania przychodu od całości swojego wynagrodzenia. Zryczałtowane 50% koszty uzyskania przychodów dla nauczycieli akademickich stosuje się również do wynagrodzeń w okresach urlopu lub usprawiedliwionej nieobecności nauczycieli akademickich w pracy.

Warto dodać, że określone w rozporządzeniu minimalne wynagrodzenie profesora wpływa także na szereg innych świadczeń w całym systemie szkolnictwa wyższego i nauki, m.in. na wysokość łącznej miesięcznej kwoty stypendium socjalnego i stypendium rektora jaką może otrzymać student, miesięcznego wynagrodzenia członków rady uczelni, dodatku funkcyjnego pracownika uczelni publicznej, w tym rektora, wynagrodzenia w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora oraz członków komisji habilitacyjnych, miesięcznego stypendium doktoranckiego oraz miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego pracownika naukowego w jednostce naukowej Polskiej Akademii Nauk. Wraz ze wzrostem minimalnego wynagrodzenia profesora rosną również ww. świadczenia.

W zakresie pracowników uczelni niebędących nauczycielami akademickimi mają zastosowanie powszechnie obowiązujące przepisy dotyczące minimalnego wynagrodzenia za pracę, które wzrosło i wynosi odpowiednio:

²⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 16

- od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia 30 czerwca 2023 r. – 3 490 zł,
- od dnia 1 lipca 2023 r. – 3 600 zł.

Natomiast od dnia 1 stycznia 2024 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wzrośnie z obecnych 3 600 zł do 4 242 zł, a zatem o 642 zł, a od dnia 1 lipca 2024 r. minimalna płaca wynosić będzie 4 300 zł, co oznacza jej kolejny wzrost. Ostatecznie minimalne wynagrodzenie za pracę w 2024 r. wzrośnie o 700 zł w stosunku do obecnie obowiązującej wartości.

Należy podkreślić, że podobnie jak przepisy ww. rozporządzenia wynagrodzeniowego, przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r.²⁵ określają wyłącznie minimalną wysokość wynagrodzenia zasadniczego. Zatem analogicznie faktyczną wysokość wynagrodzeń osób niebędących nauczycielami akademickimi w uczelniach kształtują samodzielnie jednostki, indywidualnie w odniesieniu do każdego pracownika, z uwzględnieniem posiadanych zasobów finansowych.

Obecnie resort nie planuje powiązania minimalnego wynagrodzenia profesora ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce oraz powiązania wynagrodzeń zasadniczych pracowników niebędących nauczycielami akademickimi z wynagrodzeniami zasadniczymi nauczycieli akademickich.

Niemniej, mając na względzie potrzeby środowiska akademickiego, Ministerstwo Edukacji i Nauki podejmuje stałe działania zamierzające do podniesienia statusu społecznego i ekonomicznego pracowników systemu szkolnictwa wyższego.

Odnosząc się do kwestii wynagrodzeń pracowników nienaukowych Polskiej Akademii Nauk należy podkreślić, że określony ww. rozporządzeniem w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. wzrost m. in. minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2023 r. nie nakłada na Ministra Edukacji i Nauki obowiązku przekazania dodatkowych środków finansowych nadzorowanym podmiotom na pokrycie potrzeb związanych z podwyższeniem płac do określonego minimum. Co więcej, kwestia ustalania wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w gospodarce pozostaje w kompetencji Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, a Minister Edukacji i Nauki – w ramach środków postawionych do dyspozycji w ramach części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka nie otrzymał dodatkowych środków na pokrycie skutków wzrostu minimalnego wynagrodzenia w gospodarce w instytutach naukowych Polskiej Akademii Nauk. Tym samym konieczność sfinansowania wydatków związanych z podwyższeniem minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz minimalnej stawki godzinowej spoczywa de facto na kierującym danym instytutem w ramach środków pozostających w jego dyspozycji.

Jednocześnie należy wskazać, że na obecnym etapie realizacji budżetu, z uwagi na ograniczone możliwości finansowe, pokrycie wzrostu wynagrodzeń pracowników nienaukowych Polskiej Akademii Nauk nie jest możliwe.

Odnosząc się do kwestii niedofinansowania instytutów badawczych, uprzejmie informuję, że instytuty badawcze są posiadającymi osobowość prawną państwowymi jednostkami nadzorowanymi przez poszczególne resorty. W związku z tym rozważając zasadność włączenia instytutów badawczych do systemu regulacji płac pracowników naukowych

²⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1952

należy zauważyć, że aktualnie za sytuację finansową danego instytutu odpowiedzialny jest jego dyrektor oraz dalej nadzorujący minister.

W art. 18 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *instytutach badawczych*²⁶ wskazano źródła przychodów tych instytutów. Stosownie do art. 18 ust. 7 ww. ustawy, Instytut osiąga przychody w związku z prowadzoną działalnością, w tym ze sprzedaży:

- 1) wyników badań naukowych, prac rozwojowych oraz know-how związanego z tymi wynikami;
- 2) patentów, praw ochronnych oraz licencji na stosowanie wynalazków, wzorów użytkowych, topografii układów scalonych oraz wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany rośliny;
- 3) prac wdrożeniowych, w tym nadzoru autorskiego;
- 4) produkcji urządzeń i aparatury oraz innej produkcji lub usług.

Zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy o *instytutach badawczych*, Instytut osiąga przychody z subwencji i dotacji na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* i ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o *finansach publicznych*, z zastrzeżeniem ust. 9 i art. 21 ust. 6, oraz z innych źródeł.

Należy podkreślić, że ideą funkcjonowania instytutów badawczych jest ścisła współpraca z otoczeniem gospodarczym, co powinno się przekładać na coraz większe uniezależnianie się tych podmiotów od środków budżetowych. Instytut badawczy występuje w obrocie we własnym imieniu i na własny rachunek, pokrywa koszty bieżącej działalności z uzyskiwanych przychodów oraz odpowiada za swoje zobowiązania.

Ponadto w odniesieniu do instytutów badawczych nie istnieją przepisy regulujące wynagrodzenia pracowników naukowych. W myśl regulacji zawartych w ustawie o *instytutach badawczych*, to dyrektor instytutu ustala wielkość środków na wynagrodzenia. Obecnie istniejące rozwiązanie wyłączające instytuty badawcze z systemu regulacji płac pracowników naukowych mobilizuje instytuty do aktywnego poszukiwania możliwości finansowania działalności środkami pozabudżetowymi.

W odniesieniu do postulatu zwiększenia nakładów na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki, uprzejmie wyjaśniam, iż w projektowanej ustawie budżetowej na rok 2024 z dnia 26 września 2023 r. wydatki w części:

- 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka wynoszą 28 536 862 tys. zł (budżet środków krajowych – 28 494 638 tys. zł i budżet środków europejskich 42 224 tys. zł), co w porównaniu do znowelizowanej ustawy budżetowej na rok 2023 w kwocie 25 817 848 tys. zł oznacza zwiększenie finansowania per saldo o 2 719 014 tys. zł, tj. o 10,53%.
- 67 – Polska Akademia Nauk wynoszą 118 020 tys. zł i są wyższe w porównaniu do wydatków roku bieżącego o 7 126 tys. zł, tj. 6,5%.
- 90 – Akademia Kopernikańska wynoszą 25 344 tys. zł, w porównaniu do wydatków roku bieżącego planowane wydatki wzrastają o 344 tys. zł, tj. o 1,4%.

Jednocześnie informuję, że staraniami Ministra Edukacji i Nauki w zakresie części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka, w przyjętym przez Radę Ministrów projekcie ustawy budżetowej na rok 2024, względem dokumentu z dnia 24 sierpnia 2023 r., planowany limit wydatków na naukę i szkolnictwo wyższe został zwiększony o 2 301 857 tys. zł, w tym głównie w rozdziale 73014 *Działalność dydaktyczna i badawcza* zwiększono planowane wydatki o kwotę 1 834 993 tys. zł, w grupie wydatków *dotacje i subwencje* z czego kwota 1 621 426 tys. zł jako zwiększenie subwencji w ramach wzrostu płac o 12,3% oraz

²⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 498, z późn. zm.

199 000 tys. zł jako wydatki majątkowe zarówno w zakresie kształcenia, jaki i zakupów aparatury naukowo-badawczej czy informatycznej.

Z poważaniem

Przemysław Czarnek
Minister
/ – podpisano cyfrowo/